

Pravnik

2005

**Istaknuti
pravnici**

20. str. prazna

Josip Pliverić

U hrvatskoj pravnoj povijesti Josip Pliverić zauzima posebno mjesto prvenstveno zbog aktivnosti kojima je stvarao temelje suvremene discipline ustavnog prava u Hrvatskoj, ali i zbog toga što je njegova znanstvena djelatnost vezana za ustavni položaj Hrvatske prema Ugarskoj za vrijeme Nagodbe odjeknula i izvan njenih granica. Naime, on otkriva pravni problem Hrvatske, kao i problem njezina tadašnjeg državno pravnog položaja i predstavlja ga hrvatskoj, ali i široj javnosti kao jedan od najzanimljivijih i najtežih znanstveno-pravnih pitanja. S time u vezi, postavlja sasvim novi teoretski koncept čime je zaslužio epitet "otac hrvatske državnopravne nauke".

Rođen je u Novoj Gradiškoj 4. veljače 1847. godine, gdje je i pohađao osnovnu školu. Daljnje školovanje nastavlja u Požegi, zatim u Zagrebu. Iako je jednu godinu slušao teologiju, ubrzo je prešao na tadašnju Pravoslavnu akademiju. Nakon dvije godine u Zagrebu, treću i četvrtu godinu završava na Sveučilištu u Beču gdje je i stekao titulu doktora prava. Preminuo je u Zagrebu 17. srpnja 1907.

Veliku i raznoliku karijeru započeo je već prve godine kada je osnovano Hrvatsko sveučilište gdje postaje privatni docenat za državno i međunarodno pravo, a godinu poslije i za hrvatsko-ugarsko pravo. Nekoliko godina bio je dekan Pravoslavnog i državoslovnog fakulteta, a dvije godine i rektor Kraljevskog sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. Njegovo nastavničko djelovanje trajalo je trideset godina i, prema mnogima koji su bilježili njegovo djelo, uvijek je interese studenata stavljao u prvi plan, a koliko je doista i htio unaprijediti tadašnji način obrazovanja, pokazuje u svom rektorskom govoru u kojem izlaže o reformi i unapređenju pravne obuke i usavršavanju tadašnjih ispitnih sustava.

Osim profesorske, stvarao je i političku karijeru, prvenstveno kao zastupnik Narodne stranke (iako je neko vrijeme bio i na strani centra) u Saboru Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 1893. do 1905. godine, a od 1897. do 1905. i u zajedničkom Ugarsko-hrvatskom državnom saboru sa sjedištem u Budimpešti.

Istaknuti znanstveni rad započeo je kraćim raspravama u kojima se bavi pitanjima iz područja međunarodnog prava i tako, zapravo, započinje ono po čemu je njegovo djelo najviše i poznato - rješavanje pitanja hrvatske državnosti u razdoblju "nagodbene Hrvatske" budući da je živio i djelovao u vrijeme kada je Hrvatska s Ugarskom 1868. godine uredila državno pravne odnose Hrvatsko-ugarskom nagodbom. Naime, to pitanje je ono koje je obilježilo njegov znanstveni rad i životno djelo, te zbog kojeg se smatra jednim od najcjeljenijih hrvatskih stručnjaka za državno pravo, a upravo mu je ranije spomenuta politička karijera omogućila izlaganje zaključaka do kojih je u svome znanstvenome radu došao.

Problemu statusa Hrvatske u takvom obliku državne zajednice pristupio je na način koji se ispostavio veoma učinkovitim. Pliverić je, naime, polemizirao s velikim svjetskim stručnjacima za državno pravo i parlamentarnim zastupnicima, pokušavajući na takav način dokazati da su Hrvatska i Ugarska u "realnoj uniji, složenoj od dviju suverenih država (...) no s nekim anomalijama koje ne diraju u državni karakter Hrvatske, a obilježuju političku hegemoniju Ugarske". I u svom najvećem i najpoznatijem djelu "*Beitrag zur ungarisch-kroatischen Bundesrechte*" isto tako ističe da su Hrvatska i Ugarska u realnoj uniji, što znači da je riječ o savezu koji zemlje stvaraju na temelju zajedničke volje, a sve pod jednim zajedničkim državnim organom - monarhom. Budući da su njegova djela ubrzo odjeknula,

kako u Hrvatskoj, tako i izvan njezinih granica, njegova teorija postaje dio općeg hrvatskog mišljenja i opozit mađarskoj ideji o jedinstvenoj državi.

Ipak, najveći odjek imala je korespondencija koju je u razdoblju od 1885. do 1901. godine vodio s heidelberškim profesorom državnog prava Georgom Jelinekom. Jelinek je u svom djelu "*Lehre von den Staatenverbindungen*" tvrdio, u skladu s prevladavajućim mišljenjem i idejama o jedinstvenoj ugarskoj državi, da "Hrvatska s pravne strane nije država, nego ugarska pokrajina s vrlo opsežnom autonomijom (...) ali Hrvatska nije država, jer ne može pokazati svoju vlastitu državnu volju". Ubrzo je uslijedilo poveće Pliverićevo djelo "*Das rechtliche Verhältnis Kroatiens zu Ungarn*". U tom djelu Pliverić se osvrće na pojedine dijelove i sadržaje Nagodbe, ali i odgovara na Jelinekove navode, koristeći za argumente ustavnu povijest hrvatske države i, između ostalog, činjenicu da Hrvatska ima sva tri elementa države: teritorij, narod i državnu vlast. Njih dvojica nastavljaju s diskusijom u osobnom dopisivanju koje je trajalo od 1885. do 1901., a čiji je konačni rezultat Jelinekovo odstupanje od ranije iznesenog gledišta i iznošenje nove teorije da Hrvatska, uz Finsku, pripada posebnoj kategoriji zemalja, tzv. "državnih fragmenata" - oblik koji sadrži samo neke elemente države. No, osim promjene u Jelinekovu mišljenju, Pliverić je upravo tim djelom postao priznat i od strane ostalih velikih imena državno-pravne znanosti.

U njegov znanstveni rad svrstavaju se još mnogi članci, rasprave i radovi u kojima se uglavnom bavi istom tematikom, ali i međunarodnim pravom te međunarodnim kaznenim pravom. Zalagao se za odvajanje sudstva od uprave, a u govorima koje je držao često se bavio raznim pojedinačnim državno-pravnim pitanjima.

Unatoč svemu navedenome o njegovu djelu, važnosti njegova djela i tragu kojeg je ostavio, ostaje nažalost i činjenica da je Josip Pliverić nepoznat široj javnosti, ali što je još i važnije, studentima prava. Možemo slobodno reći da je bio jedan od onih ljudi kojemu je "borba" za položaj Hrvatske bila životna zadaća, ali kojoj je on pristupio na tada sasvim novi način, pomoću znanstveno istraženih i dokazanih argumenata.